

תורה אור

ה:

- וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הָיוּ נִבְנִים לְשִׁלְשֶׁת יָמִים אֵל תִּגְשׁוּ אֶל אֱשֵׁרֶה: שְׁמוֹת: 1. לך אמר להם שובו לכם לאֱלֹהֵיכֶם: דברים ה כו
- לך אמר להם שובו שְׁמוֹת: 2. לך אמר בו יד כי סקול יסקל או ירה יורה אם בהמה אם איש לא יורה במשך היבל המה יעלו בהר: שמות יט יג
- וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אֶל יְרֵא בָבֶל הָהָר גַּם הֵצֵאן וְהִקְרָר אֶל יָרְעוּ אֶל מוֹל הָהָר הַהוּא: שמות לד ג

רבינו חננאל

רב אדא ורב שלמן. וכן אמר רבא אף מתקנת רביז' וואלך ביצה אסורה⁽⁶⁾, מי לא מודה רביז' שאם לא באו עדים מן המנחה ולמעלה שיהא אותו היום קדש ולמחר קדש, הנה תמצא לריבז'ן נמי שני ימים טובים כי האי גזונא כי הם קדושה אחת.

ש"מ שאפילו בני א"י צריכין להיות ערשין ר"ה שני ימים. אמר רבא הלכתא כרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא, כבר פירשנוהו למעלה.

^(א) ע"י תמוס' כאן ד"ה מי לא מודה מה ששקעו על פי' רבינו בזה.

ובקש ר' אביעזר להפקירו לעניים.
וה"מ אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעמה ולא קדשה לעמיד לזא א"כ מה הריומו עניים זזה הא היו צריכין לפדותו קודם אכילה שהרי לא היה חומה לירושלים ולא היו יכולין לאכלו בשום מקום רק לפדותו קודם אכילה וי"ל לפרש"י נוחא דפי' קדושה ראשונה אליבא דרבי אליעזר

קדשה לעמיד לזא א"כ יכולין העניים להציא פירות לירושלים ולאכלן שם בלא פדייה אי נמי אפילו ס"ל לא קדשה לעמיד לזא מ"מ היו מרווחין העניים דהא הקדש שזה מנה שחללו על שזה פרוטה מחולל ואפילו לכתחילה בזמן הזה כדא"י בערכין (דף כט. ט^ו):

מכדי כתיב גם הצאן והבקר אף ירעו וגו'.
פירוש מכדי כתיב אל מול ההר ההוא דמשמע כל זמן שהוא צהיימו בקדושה ששכינה שרייה עליו דוקא אסור אצל נסתלקה שכינה מותר וא"כ צמשוך היוכל למה לי והא"ת והא אל מול ההר ההוא בלוחות אחרונות כתיב וצמשוך היוכל נאמר קודם לכן בלוחות הראשונות ואי לא צמשוך היוכל לא שמעינן שריותא בלוחות הראשונות ופירש בקונטרס שלא נסתלקה שכינה ממנו מיוס מתן תורה עד יוס שהוקס המשכן ועד צעשרים צאייר בשנה השנית שנעלה הענן וא"כ שריותא דצמשוך היוכל לא היו עד שנה שניה ואו נאמר כבר אל מול ההר ההוא דמשמע מינה שריותא כדפי' כך שיטת הקונטרס ודוחק הוא דהא צמשוך היוכל משמע שגם צו ציוס דמתן תורה הותרו לעלות כשימשוך היוכל שלא היו קולות רק בלוחות הראשונות בסיון וא"כ ליכא למימר שריותא דצמשוך היוכל לא היה עד השנה שניה ועוד כיון דמההוא משתמע היתר בזהדי כדפרי" א"כ אין צריך מנין אחר להתירו מידי דהוא אחרמות לאחר הזמן כדפרישית לעיל לכן נראה לי ה"פ ת"ש צמשוך היוכל וכו' למה לי והלא בלאו הכי יש להתיר מסברא דהא לא אסר להם לעלות אלא משום שכינה וא"כ ממילא משתריין כשנסתלקה השכינה והא דקאמר מכדי כו' זהו שלא תאמר

דצמשוך היוכל אחי למשרי כשיפסקו הקולות אע"פ שלא נסתלקה שכינה עדיין^(א) והאי התירא לא הוה שמעינן ממילא מסברא והשתא לא תפשוט מידי הא לא אפשר לומר דמכדי כתיב גם האלן והבקר אל ירעו בלוחות האחרונות אע"פ שלא היה שם קולות ומסתמא ה"ה נמי בדצרות הראשונות שנאסרו כל זמן ששכינה בזה אפילו כשיפסקו הקולות כמו באחרונות א"כ צמשוך היוכל לא צא להתיר (אלא) כשיפסקו הקולות ^(ב) (שנסתלקה) שכינה והאי התירא שמעינן ממילא מסברא אלא שמע מינה שצריך מנין אחר להתירו:

מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי בו' דהיום קדש וצמחר קדש.
וה"מ והא הוא עצמו תקן לקבל עדות החדש כל היום ופי' הקונטרס הני מיילי לעינן שמונין המועדות מיוס הראשון ואפילו בלא לאחר המנחה אצל מלעשות יוס שני קדש לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה וקשה דמנין ליה הך סברא דתקינו לעינן מועדות לחוד הא לעינן יוס טוב הוי יוס שני נמי קדוש וא"כ תהא הציצה אסורה ואימא כיון שהתקין שיהו מקצלין כל היום א"כ כשהיו עושין שני ימים הם מספק ושמי קדושות ניניהו וציצה מותרת לכך נראה כפירוש ר"ח דגרס מי לא מודה שאם לא בלאו כו' ומ"מ קשה דכיון שלא בלא א"כ היו שני ימים מספק וא"כ שמי קדושות ניניהו וציצה מותרת וי"ל דה"פ שאם לא בלא עדים עד סמוך לחשכה ומיד

החשיך ולא היה שהות ציוס כדי לקבל עדותם ומ"מ היו יכולין לעשות מעט מלאכה ולא היו עושין אלמא דקדושה אחת ניניהו והא דאמר התקינו שיהו מקצלין עדותן כל היום היינו היכא דבלאו עדים ציוס או קודם המנחה או לאחר מיד והשתא דלתית להכי אין למחוק גרסת הספרים אם בלא עדים^(ב) וכו' כדפי' ומ"מ יש ליישב ^(ג) פרש"י ודקשיא לך מנא ליה הך סברא ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי וכו' כגון קודם חורבן דהוי קדושה אחת ואם כן גם לאחר חורבן נמי כשהיו עושין שני ימים כמו קודם חורבן הם קדושה אחת:

ביצה פרק ראשון ביצה

להפקירו לעניים.
שילקטוהו הם ועלוהו לירושלים ואכלוהו שם. שהיה עליו טורח להעלות שם הפירות: **כבר נמנו עליך חצריך והסירוהו.**
לפדותו ולהעלות דמיו. ואע"ג דלאחר חורבן הוה קסברי קדושה ראשונה קדשה לשעמה וקדשה לעמיד לזא וצריך להעלות הפירות

או הדמים: **עעמא דנמנו הא לא נמנו לא.**
ואע"ג דממילא ליתא לתקנתא קמייתא דהא כדי לעטר שוקי ירושלים הוא דהוה וכיון דחרבא מה לנו לעטרה לצורך הנכרים ואפילו הכי צריך מנין: **מאי ואומר.**
כלומר כיצד אנו למדין מן המקרא הראשון ולמה נאמרו שנים: ה"ק. כך למד מן הראשון מכדי כתיב היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה וממילא אישתרו בתשמיש לאחר שלשה ימים שקבלו את המורה למה ליה למהדר ולמיתן להו רשות לשזב לאהליהם דהיינו תשמיש: **ש"מ.**
הואיל וקודשא צריך הוא אסר בעי למשרייה הוא גופיה בזהדי וה"ה לכל דבר שבמנין: **וי סימא.**
כלומר וקרא דצמשוך היוכל דיליף תנא מיינה להכי הדר ציה ויליף מהתם דהכי קאמר לך וכי תימא דהאי שזב לכס לאו למשרי תשמיש דהא ממילא משתרי אלא ללזותן לשזב בנאות המלך על כרחן שלא לגרוע עונת נשותיהן: **פ"ש.**
מהכא צמשוך היוכל שימשוך בהסתלק שכינה מן ההר ויארץ המוקע את קולו כמנהג המוקע באחרונה. לשון אחר צמשוך היוכל שימשוך המוקע מלתקוע והכי מפרש לה במכילתא צמשוך היוכל צפסוק היוכל: **מכדי כתיב.**
בלוחות האחרונות ואיש לא יעלה עמך וגו' (שמות לד) מסיפיה דקרא יליף אל מול ההר ההוא כל זמן שהוא צהייית קדושתו שהשכינה עליו אסור אצל נסתלקה שכינה מותר שמעינן ממילא למה ליה לאדכורי שריותא בזהדי בלוחות הראשונות ולמימר נסתלקה שכינה המה יעלו והלא לא נסתלקה שכינה ממנו מיוס מתן תורה עד אחד בחדש שהוקס המשכן ועד^(א) צעשרים^(ב) צאייר שנעלה הענן והיה לו ללמוד היתר כשמתלק מאל מול ההר ההוא. ובמסכת תענית (דף כא:)

נמי מההוא קרא ילפינן דתניא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא הוא מכבד מקומו שכל זמן שהשכינה היתה בזהר אמרה תורה גם האלן והבקר אל ירעו וגו' נסתלקה שכינה אמרה תורה צמשוך היוכל המה יעלו בזהר. הלכך למה ליה לכתוב בזהדי המה יעלו ולא אישתרי ממילא מדוקיא דההר ההוא ש"מ צריך מנין אחר להתירו כו': **הני מיני דבאורייתא.**
באיסור שיצא מפיו הגבורה הוצרכנו לשמוע היתר מפיו אצל בזמנין דרבינן לא בעינן שריותא בזהדי אלא מכללא: **פ"ש כרס רצעי.**
דהא דהוצרך להעלות פירות עצמן צמהלך יוס^(א) דרבינן הוא וקא צעי מנין ואע"ג דאיכא למשרייה מכלל: **וכ"ס ציצה נמי וכו'.**
השתא הדר רב יוסף לאסוקי מלתא דלאמרי^(א) אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואלך ציצה אסורה: **ציצה בזמנין מי הוא.**
כלום הוצרכה בזמנין הראשון לאוסרה: **מהרה יבנה בית המקדש.**
ותחזור תקנה ראשונה שלא לקבל עדות אלא עד המנחה: **מסורה לצ"ד.**
אין נזקקין להם אלא צ"ד והם יודעין טעמו של דבר ולא יטעו: **לכל מסורה.**
לד הכל היא בזה ואין הכל באין לישראל וסומכין על מנהגן: **מי לא מודה כו'.**
אע"ג דתקן לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו בלא עדים לאחר המנחה אצל מלעשות י"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה: אמר

החשיך ולא היה שהות ציוס כדי לקבל עדותם ומ"מ היו יכולין לעשות מעט מלאכה ולא היו עושין אלמא דקדושה אחת ניניהו והא דאמר התקינו שיהו מקצלין עדותן כל היום היינו היכא דבלאו עדים ציוס או קודם המנחה או לאחר מיד והשתא דלתית להכי אין למחוק גרסת הספרים אם בלא עדים^(ב) וכו' כדפי' ומ"מ יש ליישב ^(ג) פרש"י ודקשיא לך מנא ליה הך סברא ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי וכו' כגון קודם חורבן דהוי קדושה אחת ואם כן גם לאחר חורבן נמי כשהיו עושין שני ימים כמו קודם חורבן הם קדושה אחת:

מיימית

מסורת הש"ס

- ^(א) ר"ה לא: ^(ב) צינכות כב^(ג). ^(ד) עירובין לג^(ה) לעיל ד: ^(ו) ט^(ז) נע"י רש"י^(ח) ^(ט) בס"א: עד אחר שהוקס המשכן בעשרים, ^(י) [לעיל ע"א], ^(יא) [שם], ^(יב) [נע"ע מוס' ר"ה לא: ד"ה ובקש ומוס' מגילה י. ד"ה דכ"ע ומוס' שבויות טו. ד"ה דכ"ע ומוס' חגיגה ג: ד"ה עמון], ^(יג) [ג"ל אלא כשנסתלקה], ^(יד) ס"א יש ליישב פר"ת דגרים אם לא בלא כו' ור"ל אם לא בלא כלל ציוס שלשים ודקשיא לך א"כ היה שני ימים מספק הי"פ מי לא מודה כו',

מוסף רש"י

ובקש להפקירו לעניים. שיטאו שם פירות ואכלום שם, שהיה עליו טורח להעלות (ד"ה לא). והתירוהו. ולהעלות הדמים, דכיון דמריכה ירושלים לא משו לה חכמים לעטרה מעתה הלכתא בותיה דרב בהני תלת. שאמר לעין ציצה זו משבת ליו"ט, ולקמיה בשני ימים טובים של גלויות נתקן להקל, והשלישי בשני ימים של ראש השנה נתקן להסתיר (דע"ל ד:).

מוסף תוספות

- דאפילו כשהשכינה היא בהר לא היה נאסר להם להעלות כי אם בתוך מוזן תורה שהיה קדוש מאז שהיתה שם שכינה בקולות ולפידים ועשן. שיער^(ב). עדים עד הערב שנוהגין אותו היום קדוש ולמחר קודש. רבינו מנחם^(ג). וגרסינן שפיר אם באו, והכי פירושא, אם באו מן המנחה ולמעלה סמוך לחשכה. מר"פ.